

Ангел Каралийчев
Мадарска легенда

Обадиха се тихи щурци. Зашепна топлата полегнала трева, зашътах светулки в клоната край малките мадарски воденици. Над тях потрепваха върбите и разкършиха бели клони. Гъстият листак задавено зашумоля. Големите търкулнати надолу, дялани преди векове камъни потънаха в мрачината. Горе, над върховете, трепна една жълта звезда и пое над синьото Дунавско поле. Подире ѝ тръгнаха други две, като помамени пилета. Техните гласове са заглъхнали високо някъде в златистия прах на Млечния път. По-силно запяха щурците, тревата и листите зашумоляха, затрепера бистрият ручей, в долчината – окъпа ги лунна светлина. Над стръмните скали се търкулна месечината и учудено спря до крайчеца на един камък. Сякаш се чудеше да плувне ли надолу над житната равнина в синевината, или да се търкулне на меката трева под люляците и заспи ведър летен сън. Загледа се ясноликата месечина към широките нивя, които бърже обличаха сребърна нощна риза, наведе се през камъка и плисна като из ведро светлина връз малките, изровени от земята стени на древни жилища, заля разбутания камък, помилва надгробните кръстове, побити преди хиляда години...

Забърза над Мадарската крепост, където отколе са рукнали високите каменни стени с островърхи кули, дълбоки кръгли прозорчета и тесни бойници. Мина над задрямалата тъмна горица и нежно докосна вейките на люляците, натежали от цветовете и птици.

Каква върволица от векове е видяла тая жълта глава!

Къде е сега оная земя, къде са сега ония хора, които преди девет столетия са препускали през Дунавското поле, гонили са глигани в делиорманските гори, пили са медовина от ешмедеметата и са развявали наместо знамена черни конски опашки? Къде са ордите, облечени в тежки железни ризници, с тънки копия, като градоносен облак устремени на юг? Къде са дворците, пред които чужденецът се е спирал омагьосан? Къде са варварите, които са вярвали в орлите, къде са първите християни?

Голямо, чудно небесно око, когато преди хиляда години се показваше над оная същия камък, където беше преди малко, ти огриваше най-силната българска крепост. Ти се носеше над заспали тихи кули, над дълбоки гори – пълни със зверове и самодиви и ръсеше жълт пламък над някогашния белокаменен престолен град. Срещаше ли по улиците млади влюбени сърца, упоени от нощна радост? Ловеше ли думите им? Разкажи за ония корави и жестоки полудиви мъже със засъхнала кръв по кожените дрехи, които нощем, облегнати на копията си, тъгуваха за далечната прародина, останала някъде в степите край Волга като сън,

като приказка.

Разкажи една приказка!

Налягали в гъстата копринена трева ние слушаме твоя глас. Щурците ще онемаят, а горе просънен нощен ветрец ще полюшва люляковите клони, натежали от цвят и птици.

Конникът, издълбан в скалите, ще оживее, ще смахмузи напукания корем на коня си и тежко ще затропат четири каменни копита по градините и покривите на Мадара. Ще затрепери цялото Дунавско поле. Додето плесне криле и нададе вик първият петел, каменният кон ще засмуче жадно вода от белия Дунав, а конникът ще потърси с очи образа на някоя русалка, излязла от дълбочината на тихата река.

Помниш ли оня голям майстор, който издяла в канарата този трепнал кон и неговия ездач? Помниш ли неговия чук и неговата дарена ръка?

Той беше млад момък, славянин, с жълта като слама коса, паднала на кичури над челото му и две загадъчни очи, окъпани от голям творчески пламък. В крепостта, където ечаха бойни рогове, цвилеха коне и се чуваха викове на мъже, жадни за плячка, за жени, медовина и за бой, този човек беше чужденец. Той носеше белега и на други времена. Нямаше роднина и никой не го знаеше откъде е дошъл в Плиска. Цял ден удряше длетото с един тежък чук и когато отмалееше, отпушаше десницата си и извърщаше очи надолу, към прегорилото пшенично поле, където мирни жътвари бързаха да приберат хляба си, докато не са връхлетели вражи пълчища – да го потъпчат и запалят. Той гледаше жътварите, които мърдукаха между кръстците, и песните им вълнуваха кръвта му.

Надвечер в двуколесница със сребърни шини и славеи-звънчета откъм Плиска се задаваше царската дъщеря, на хан Омуртага дъщерята – тънко черно момиче с малки корави гърди като тракийски ябълки. То спираше потъналите в пяна едри коне и дълго гледаше широкия гръб на майстора и неговите здрави мургави ръце, които разсичаха камъка. Когато усетеше, че ханската дъщеря е зад гърба му, момъкът изтръпваше. Сладък сок тръгваше по жилите му. С разтуптяно сърце той удряше, чукут пееше в ръцете му, а камъкът омекваше като почва, напоена от пролетен дъжд.

Черното момиче го замеряше със ситни камъчета и смехът му се носеше наоколо – млад и волен.

Една вечер, когато княгинята дойде и спря зад него, той изведнъж се обърна назад и девойката потъна в кротките му тъжни сини очи.

Почна да маха с ръце и да вика за помощ. Обърна двуколесницата и шибна коня. До полунощ майсторът не можа да заспи, а ходеше по стърнищата, между кръстците и пееше, тъй както пеят шурците. Мъждукаха далечни аули. Никога звездите, не са пламтели с такъв огън. След полунощ той легна на тревата. Чу как тупти сърцето на земята, усмихна се, затвори очи и протегна ръце към звездите. Тогава му се яви насън дъщерята на ювиги хан Омуртаг – тънка и черна, и мила. Попита го:

– Чух глас насън. Някой ме викаше. Ти ли беше? Защо ме повика?

– Защото ти грееш над мене като юлска звезда, защото твоите очи са две черешки, мокри от утринна роса, а гласът ти – глас на чучулига.

– Ще кажа на хана.

– Кажи му.

– Ти посягаш да откъснеш най-хубавия плод от градината на хана. Той ще ти отреже главата, ще я хвърли върху скалите – за да изкълве бог Икуш очите ти. Тези очи! Остави ме да ги погледам! Ах, колко си хубав! Тая вечер ти видя ли как потъвах в тях, почнах да се давя и извирах за помощ. Аз съм удавница! Ето ме, лежа мокра на пясъка. Помилвай ме! Наведи се над мене и ме съживи с топлия дъх на устните си! Не си ли царски син?

– Не съм.

– А какъв си?

– Син съм на един каменар от най-будния аул в държавата на хан Омуртаг.

– Лъжеш.

– Защо да те лъжа?

– Ти си пратеник на боговете. Ти можеш да вдъхваш душа на мъртвия камък. Когато твоят чук заповяда – от канарата излизат живи хора. Ти имаш сила да покоряваш. Ти ме омагьоса. Ще ме отведеш ли?

– Къде?

– Където искаш. Светът е широк.

Майсторът я прегърна. Такава жена той не беше срещал никога през живота си...

Когато гроздето наля зърно и потъмня, когато златни листа закапаха от дърветата, и делото на майстора узря. Току-що се беше върнал Омуртаг от дълъг поход и беше събрал всичките си големци в крепостта на веселба.

Мадарската крепост се люлееше, пияна от преславско вино и загорска медовина.

Последния ден. Слънцето бърже залязваше. Майсторът захвърли

чука и длетото, и бавно слезе по ремъчните стъпала от скалата. Позлатена от спокойната длан на есенното слънце, се зададе ханската колесница. От лявата страна на Омуртага стоеше черното тънко момиче. Хан Омуртаг го беше прегърнал с тежката си ръка и викаше:

– Гледай какво чудо е направил на скалата. Ще му по-златя ръката. Де го майстора?

Двамата боили, които препускаха подир колесницата, скочиха от конете и догониха майстора, който крачеше полека към Мадара.

– Ти ли си – попита ханът – майсторът?

– Аз съм.

– Каква награда искаш да ти дам?

– Нищо не искам, господарю!

– Искай! – гневно заповяда ханът. – За твоето незнайно дело искай царски дар!

Тогава майсторът го погледна смело в очите и заговори:

– В десницата си, господарю, ти държиш един меч, което е страшило за враговете, а с лявата прегръщаш едно момиче, по-скъпо от всички земни съкровища. Дари ме с лявата!

Сам се върна хан Омуртаг в Плиска, сам влезе в двореца и не знаеше къде да седне от мъка. Когато вечерта пристигнаха старите боили Да целуват ръка на своя хан и да се веселят на трапезата му, те попитаха къде е дъщеря му – да им подаде златните чаши.

С помътен поглед ханът се дигна, потърси с очи бързоходеща и му пошепна:

– Иди да върнеш дъщеря ми! Донеси ми главата на майстора!

В полунощ проточено запяха първи петли. Със сухи очи дъщерята на хан Омуртаг наливаше и черпеше беловласите военачалници. Сърцето ѝ беше угаснало в гърдите и не трепваше. Сърцето и беше мъртва птица.

А на утрото, преди да заблести росата по крайчеца на листата, преди да се търкулнат колите между кръстците на дунавските ниви, едно момиче в бяла одежда, поръсена със зелени звезди, се качваше по стъпалата, що се виеха между скалите към крепостта.

Излезе девойчето горе, обърна се към слънцето, прошепна нещо и се хвърли.

Когато падна, скалата сякаш се пропука, от долу до горе, а ездачът изтърва копието си...

КРАЙ

© Ангел Каралийчев

Сканиране и разпознаване: unicode, 2007

Редакция: BНorse, 2007

Публикация:

Ангел Каралийчев, НАЙ-ТЕЖКОТО ИМАНЕ – ПРИКАЗКИ И РАЗКАЗИ

Съставител ГЕОРГИ СТРУМСКИ

Библиотечно оформление СТЕФАН ГРУЕВ

Редакционна колегия ЕФРЕМ КАРАНФИЛОВ, ИВАН ЦВЕТКОВ, ЙОРДАН МИЛЕВ,
КАМЕН КАЛЧЕВ

Отговорен редактор НИКОЛАЙ ЯНКОВ. Редактор на издателството АННА
ПАНЧЕВА

Илюстрации АЛЕКСИ НАЧЕВ. Художник на корицата РАДОЙ БОЯДЖИЕВ.

Художествен редактор ИВАН МАРКОВ

Технически редактор ЕЛЕНА МЛЕЧЕВСКА. Коректор ТАНЯ СИМЕОНОВА

Първо издание. ЛГ. V. Тематичен № 13/9537172431/6006-2-79

Дадена за набор на 23. IV. 1979 г. Подписана за печат на 27. IX. 1979 г. Излязла от
печат на 10. X. 1979 г.

Поръчка № 118. Формат 1/16 60×90. Тираж 60 000. Печатни коли 16. Издателски коли
16. Цена 2 лв.

„НАРОДНА МЛАДЕЖ“ – ИЗДАТЕЛСТВО НА ЦК НА ДКМС. МОНОФОТО, ПЕЧАТ
И ПОДВЪРЗИЯ ДПК „Д. БЛАГОЕВ“. СОФИЯ – 1979

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/3405>]